SUOMEN YK-LIITTO
FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

SUOMEN YK-LIITON LAUSUNTO UTP 21/2019 VP 27.2.2020

Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan

Suomen YK-liitto kiittää ulkoasiainvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selvitykseen Suomen osallistumisesta kansainväliseen kriisinhallintaan.

1. Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan strategia on päivitettävä ja toimintamallien kehittämiseksi perustettava monitoimijapohjainen valmisteluryhmä

Ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjausten mukaan Suomi haluaa olla globaali vastuunkantaja, sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyön vahva tukija, kokoaan suurempi rauhanturvatoimija sekä siviilikriisinhallinnan edelläkävijä ja kehittäjä. Viimeaikaiset selvitykset (UN, IPI, EPON) osoittavat, että rauha saavutetaan parhaiten poliittisin keinoin, mutta poliittisen ratkaisun edellytyksiä voidaan rakentaa kriisinhallinnan avulla. Ihmislähtöisen ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan toimintamallien edelleen kehittäminen on välttämätöntä kriisien taustalla olevien moninaisten syiden ratkaisemiseksi. Erityisesti tulee edistää sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä humanitaarisen avun ja pidemmän aikavälin jälleenrakennuksen ja kehitysyhteistyön välistä jatkumoa, johon kohdemaan perusrakenteiden ja toimivan oikeusvaltion kehittäminen liittyvät keskeisesti. Kokonaisvaltaisuus jää meilläkin usein puheen tasolle, vaikka tahtotila on vahvistettu erilaisissa toimintaa ohjaavissa strategioissa. Siksi on uudistettava kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan strategia ja muodostettava laajapohjainen valmistelu- ja seurantaryhmä toimintamallien edelleen kehittämiseksi ja toimeenpanon edistämiseksi. Kaikki kriisialueilla toimivat tahot on otettava mukaan tähän kehitystyöhön. Toimintamalleilla on varmistettava se, ettei humanitaarisen avustustoiminnan puolueettomuutta ja toimijoiden turvallisuutta kentällä vaaranneta.

2. Osallistumisen on oltava pitkäjänteistä ja tavoitteellista

Suomen tulee pyrkiä sellaisiin operaatioihin, joissa pystytään vaikuttamaan toimintamalleihin ja edistämään kokonaisvaltaisia kriisinhallintatapoja. Pienissä operaatioissa voidaan saada huomattavaa vaikuttavuutta korkeasti koulutetulla ja asiantuntevalla osallistumisella. Vaikka tarkkailuoperaatiot ovat mandaatiltaan suppeampia, voidaan esimerkkinä mainita YK:n UNMOGIP-sotilastarkkailuoperaatio Kashmirissa, jossa Suomi oli suurin yksittäinen osallistuja viidellä sotilastarkkailijalla. Suomi kuitenkin päätti osallistumisensa helmikuussa 2017.

Kokonaisvaltaisuuden lisäksi toiminnan on myös oltava pitkäjänteistä. Operaatioihin valmistautuminen ja varustautuminen vaatii aikaa ja rahaa, jolloin investoinnit moninkertaistuvat lyhyissä operaatioissa. Esimerkiksi UNIFILissa ollaan nyt mukana kolmatta kertaa. Operaatioiden sisäinen koordinaatio on vaikeaa eri maista, erilaisesta kulttuureista ja rakenteellisista lähtökohdista tulevien yksiköiden (palkka-armeija vs. vapaaehtoiset ammattilaiset) kesken. Puhumattakaan sotilaallisen, siviilikriisihallinnan, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön toimijoiden välisen koordinaation edistämisestä. Yksilön kannalta on toki ymmärrettävää, että oleskelujaksoja kriisialueella halutaan rajoittaa, mutta tulokset jäävät heikoiksi henkilöstön vaihtuessa 6-12 kuukauden välein. Toimintaympäristöön, toimintatapoihin ja muihin toimijoihin perehtymiseen kuluu helposti useita kuukausia, jolloin tavoitteellisen toiminnan aika jää lyhyeksi. Siviilikriisinhallinnan toimissa erityisesti luottamusta rakentavat toimet kärsivät ja vastaanottavaa puolta vaihtuvuus turhauttaa ja uuvuttaa.

3. Suomalaisten vahvaa osaamista rauhanturva- ja kriisinhallinnan kouluttajina on hyödynnettävä tehokkaammin

Suomalaisia kriisinhallinnan toimijoita, niin siviilejä kuin sotilaita, arvostetaan maailmalla. Lähtijöillä on hyvä pohjakoulutus, usein myös muuta teknistä osaamista sotilaallisen koulutuksen ohella. Vapaaehtoisina he ovat motivoituneita, tehtäviinsä oikein koulutettuja sekä hyvin valmistautuneita ja varustautuneita. He pystyvät kouluttamaan muita operaatioihin osallistuvia sekä antamaan tukea paikalliselle väestölle. Missioissa arvostetaan myös sitä, että useista muista maista poiketen suomalaiset osallistuvat operaation mandaatin täysimääräiseen toimeenpanoon. Kansainvälisten joukkojen koulutuksen lisääminen Suomessa ja Pohjoismaissa olisi riskitön ja vaikuttava tapa laajentaa kriisinhallinnan osallistumista. Oman koulutusjärjestelmän avaamisen ohella koulutuspalvelujen markkinointia muihin joukkoja lähettäviin maihin tulisi edistää.

4. Osallistumista YK-operaatioihin on vahvistettava

YK on edelleen ainoa organisaatio, jolla on uskottavuutta toimia kaikilla konfliktialueilla. YK:n rauhanturvatoiminta on uudistunut osana käynnissä olevaa laajempaa YK-reformia. Silti määrärahat vähenevät, vaikka tarve pikemminkin kasvaa. Viimeisen kolmen vuoden aikana useita missioita on lakkautettu tai pienennetty ja kohdennettu uudelleen (Norsunluurannikko, Liberia, Darfur, Guinea-Bissau). Muutokset tulisi tehdä kohdemaan tilanne huomioon ottaen, eikä niinkään säästötavoitteen ohjaamana.

YK operaatioiden tavoitteena on edelleen konfliktien ennaltaehkäisy, niiden hallinta sekä rauhanturvaaminen ja -rakentaminen. Suomalaisille vapaaehtoisuuteen pohjaaville joukoille tämä toiminta on luontevampaa kuin rauhaan pakottaminen. Osallistumiselle asetetut tavoitteet määrittelevät kohteen ja laajuuden. Ensikertalaisten kouluttaminen rauhanturvatehtäviin ja kansainväliseen yhteistyöhön tapahtuu parhaiten osana isompaa suomalaista yksikköä UNIFILin kaltaisissa mittavissa operaatioissa kohtuullisen rauhallisissa olosuhteissa. Teknisen osaamisen kehittäminen saattaa edellyttää täysin toisenlaista panostusta ja toimintaympäristöä.

Tällä hetkellä suurimpia joukkojen luovuttajia ovat Etiopia (6639), Bangladesh (6413) ja Rwanda (6292)[1]. YK maksaa lähettävälle maalle materiaalitukien lisäksi 1328 USD korvausta jokaista rauhanturvaajaa kohti. Näistä maista lähtevien joukkojen koulutus, palkkaus ja motivaatio ei ole länsimaisella tasolla. Monet lähettävistä maista ovat ns. nettosaajia, koska valtiot maksavat rauhanturvaajilleen vain murto-osan YK:lta tulevista korvauksista. Rauhanturvaoperaatioiden tavoitteiden saavuttamiseksi sekä uskottavuuden ja laadun ylläpitämiseksi olisi välttämätöntä, että operaatioihin osallistuisi riittävästi myös paremmin koulutettua väkeä. Yksittäisten asiantuntijoiden panostuksella YK:n päämajassa, maakohtaisesti ja eri operaatioiden esikunnissa voidaan saavuttaa huomattavasti laaja-alaisempaa vaikuttavuutta sekä muuta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tukevaa näkyvyyttä. Osallistumisella, haastavampiin ja todennäköisesti riskialttiimpiin operaatioihin olisi todennäköisesti suurempi merkitys esimerkiksi turvallisuusneuvoston jäsenyyden kaltaisille poliittisille tavoitteille. Suomen Afrikka strategiaa valmisteltaessa tulisikin selvittää mahdollisuudet laajentaa osallistumista alueen kriisinhallintaoperaatioihin.

5. Naiset ja nuoret vahvemmin mukaan rauhan ja turvallisuuden edistämiseen

Suomi on edelläkävijä 1325 – ja 2250 päätöslauselmien toimeenpanossa ja olisi luontevaa sisällyttää tästä työstä saatua osaamista myös kriisinhallintaoperaatioihin, niiden suunnitteluun ja joukkojen koulutukseen. Suomi voi tukea YK:n päätöslauselman 2242 tavoitteen saavuttamista naispuolisten rauhanturvaajien sekä rauhanvälittäjien määrän kaksinkertaistamiseksi nykyisestä viidestä prosentista. Ensimmäistä nuoret, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman toimeenpanosuunnitelmaa laadittaessa on hyvä pohtia myös kriisinhallintaan liittyvää yhteistyötä.

1. UNDPO statistic 31 Jan 2020 https://peacekeeping.un.org/en/troop-and-police-contributors
2. Approved resources 6,69 BUSD for 1.7.2018-31.6.2019 https://peacekeeping.un.org/en/data